

ΚΑΤΙ ΘΥΜΗΘΗΚΑΜΕ, ΑΡΑ ΚΑΤΙ ΜΑΘΑΜΕ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ QUEERING ATHENS

«Οι ομάδες της αυτονομίας ασκούσαν μια τυπική εξουσία εξαρχής, ζητώντας από τις ομάδες ή τα άτομα που την προσέγγιζαν να ασπαστούν τα αναγνωρισμένα δόγματα, να μείνουν μόνο με νερό και αντίδωρο μέχρι να εξαγιστούν από τα πάθη του καπιταλισμού, μετά να αλλάξουν όνομα, επάγγελμα, φίλους και ζωή για να καταφέρουν να βαπτιστούν σύντροφοι» (34). Αυτή η περιγραφή της πάρτης μας είναι βεβαίως-βεβαίως... κάπως ανακριβής, τουλάχιστον όμως εκπέμπει πάνω από το μέσο όρο καλής προαίρεσης που συνήθως εκπέμπεται όταν τρίτοι περιγράφουν την πάρτη μας. Επίσης είναι παιχνιδιάρικη και διασκεδαστική, που δεν είναι καθόλου δεδομένο για τέτοια πράγματα. Τη βρήκαμε στην μπροσούρα με τίτλο *Queering Athens: το πέρασμά μου από το queer κίνημα της περιόδου 2000-2015*, που εκδόθηκε πρόσφατα.¹

Που λέτε, διαβάσαμε απνευστί αυτή την μπροσούρα και θέλουμε να τη συστήσουμε και σε εσάς τους υπόλοιπους. Όχι τόσο λόγω των ελαφρώς ανακριβών περιγραφών της αυτονομίας (παρακάτω (36) ισχυρίζεται ότι είμαστε και ωραία παιδιά - πού στο καλό το βρήκε αυτό δεν ξέρουμε, αλλά thanks), όσο γιατί οι περιγραφές της αυτονομίας ολοκληρώνονται εντός μόλις δέκα σελίδων. Και ακολουθούνται από εκατό σελίδες περιγραφών της κατάστασης του α/α χώρου μεταξύ του 2009 και του 2015, που εμάς μας φαίνονται ακριβέστερες, επιμορφωτικότερες, και κυρίως διασκεδαστικότερες.

Σε αυτές τις εκατό σελίδες μαθαίνουμε

A. Για ένα νέο υποκείμενο που αναδύθηκε μετά τον Δεκέμβριο του 2008.

Η μπροσούρα περιγράφει εκτενώς ένα συγκεκριμένο υποκείμενο που ο συγγραφέας αποκαλεί «αντιεξουσιαστές». Οι «αντιεξουσιαστές» είναι «οι πιο αποδομημένοι αναρχικοί, οι λιγότερο ορθόδοξοι, που κινούνται στον χώρο ανάμεσα σε αναρχία και αυτονομία» (32). Οι αντιεξουσιαστές είναι «ένας χώρος που έχει αναρχικούς ανάμεσα σε άλλους, αλλά που διαφοροποιείται κάπως από τους αναρχικούς-αναρχικούς και συχνά προσπαθεί να γίνει διακριτός, έστω κι αν δεν τα καταφέρει πάντα. Αυτός ο χώρος προσπάθησε να στεγαστεί στην κατάληψη Σκαραμαγκά (...) αλλά και πάλι όχι ως διακριτός χώρος αλλά ως μια άλλη εκδοχή της αναρχίας» (33). Η προσπάθεια ορισμού των «αντιεξουσιαστών» είναι εκτιμητέα, όπως κάθε προσπάθεια να οριστεί αυτό που κανείς δεν τολμά να ορίσει. Καταρχήν αποτυχαίνει βέβαια, γιατί, όπως φαίνεται και από τα παραπάνω αποσπάσματα, οι «αντιεξουσιαστές» αποδεικνύονται πολύ... ρευστοί για να μπουν σε κατηγορίες. Παρ' όλα αυτά, η κατάσταση διορθώνεται θεαματικά παρακάτω, όταν ο συγγραφέας, πιθανόν κοιτάζοντας τον «ορισμό» που παρήγαγε και βρίσκοντάς τον κάπως μπόσικο, ανακαλύπτει αυθόρμητα αυτό που είχαμε μάθει κι εμείς αρκετά παλιότερα, δηλαδή ότι οι πιο χρήσιμοι ορισμοί είναι του ιστορικού είδους.² Οπότε:

B. Πώς το νέο υποκείμενο οργανώθηκε. Το φανταζόμασταν, αλλά τώρα αποδεικνύεται. Το 2009, λίγο μετά το θαύμα του Δεκέμβρη, αυτό το υποκείμενο μπορούσε να ετοιμάζεται να στήσει τη μεγαλύτερη (σε εμβαδόν) κατάληψη της Αθήνας, και ταυτόχρονα να θεωρεί ότι οι σχετικές συνελεύσεις, όχι μόνο ήταν για «πολλά χασμουρητά» (46), αλλά και αποτελούσαν μια τελετουργία «εγκαθίδρυσης των νέων ιεραρχιών που θα επικρατούσαν στον νέο χώρο όποτε αυτός ετοιμαζόταν» (47). Παρ' όλα αυτά, ο συνδυασμός χασμουρητών και προετοιμασίας ιεραρχιών με μοναδικό κριτήριο το ποιος αντέχει πιο πολύ τα χασμουρητά, καθόλου δεν αποθάρρυνε τους συμμετέχοντες, με πρώτο το συγγραφέα. Γιατί δεν υπήρχε άλλος τρόπος να γίνει κατάληψη - και πώς αλλιώς θα γίνει φάση;

Γ. Πώς το νέο υποκείμενο παρήγαγε λόγο. Συνεπώς, όταν μεταξύ του 2010 και του 2012, πολλοί άνθρωποι, αναμφίβολα όλοι τους με πανομοιότυπη νοοτροπία, και αναμφίβολα όλοι τους νομίζοντας ότι μόνο η παρούσα τους χασμουριόταν στις συνελεύσεις εγκαθίδρυσης των νέων ιεραρχιών, μαζεύτηκαν στη μεγαλύτερη σε εμβαδό κατάληψη της Αθήνας, ο λόγος που παρήγαγαν

«δεν ήταν τίποτα ιδιαίτερο ή ουσιώδες που μετακίνησε πολιτικά αυτή την πόλη. Ήταν μία από τα ίδια, αλλά τέλος πάντων κάτι προσέθετε στο κίνημα» (48). Με μια πρώτη ματιά, η μετριοφροσύνη μπορεί να φαίνεται σαν το φυσικό επακόλουθο του συνδυασμού βαρεμάρας και διάχυτης καχυποψίας. Αλλά δεν πρέπει να αφήνουμε την αυτοκριτική μετριοφροσύνη του συγγραφέα να μας παραπλανά. Για παράδειγμα, η θυρυκλή (για εμάς) αφίσα με υπογραφή «Σκαραμαγκά» που ξεκινούσε με τη φράση «είναι αδιανόητο να κρατάς την αναπνοή σου βγαίνοντας από την εξώπορτά σου (...) και να σε σφάζουν κάτω από το σπίτι σου για μια κάμερα», σίγουρα δεν ήταν «μία από τα ίδια». Συγκεκριμένα, ήταν ίσως η πρώτη φορά που ο α/α χώρος έδειχνε... κατανόηση προς τα (υποτιθέμενα) συναισθήματα των νοικοκυραίων εν τω μέσω ρατσιστικού πογκρόμ,³ και νομίζουμε ότι αυτή η πρωτιά επιτέλους εξηγείται. Γιατί όταν αυτοί που στήνουν την αφίσα προκαλούν αλλήλους από χασμουρητά έως απέχθεια, είναι λογικό στο τέλος να «προσθέσουν στο κίνημα κάτι» απ' αυτά που λείπει η τηλεόραση: είναι ο μοναδικός τρόπος να πουν επιτέλους κάτι. Ο κρατικός λόγος ως κοινός τόπος τελευταίας καταφυγής χαρακτηρίζει όλες τις συνελεύσεις που στήνονται με παρόμοιους όρους, όπως π.χ. οι συνελεύσεις πολυκατοικίας, οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων, τα πηγαδάκια στις ουρές τραπεζών κλπ.

Δ. Πώς το νέο υποκείμενο διαμόρφωσε μια συλλογική καθημερινότητα.

Πέρα από τα μεγάλα όμως, στην μπροσούρα περιγράφονται επεισόδια από την καθημερινότητα των αντιεξουσιαστών, που αλλού θα κινδύνευαν να χαθούν ως μηδαμινά και αμελητέα, διασώζονται όμως χάρη στην ευλογημένη προσκόλληση του συγγραφέα στο δόγμα «το προσωπικό είναι πολιτικό». Για παράδειγμα μαθαίνουμε (52-53) ότι μπορούσε η ομάδα Χ να κολλήσει αυτοκόλλητα πάνω στην αφίσα της ομάδας Ψ, ώστε να αποκρύπτονται τα σημεία με τα οποία η ομάδα Χ διαφωνούσε. Και ότι για να μην καταλάβουν οι Ψ ποιος διάολος κολλούσε αυτοκόλλητα πάνω στις αφίσες τους, οι Χ απέφευγαν να χρησιμοποιήσουν αυτοκόλλητα με την υπογραφή τους και προτιμούσαν να χρησιμοποιούν post it. Εδώ το σημαντικό μπορεί να περάσει απαρατήρητο, οπότε θα πρέπει να το επισημάνουμε μόνοι μας: ενώ λοιπόν κάθε μέρα συνέβαιναν τέτοια πράγματα, οι Χ και οι Ψ μπορούσαν να συμμετέχουν από κοινού σε τακτικές «συνελεύσεις», δίχως να προβληματίζονται περί του τι συνελεύσεις ήταν αυτές, πράγμα λογικό, αφού είχαν προβληματιστεί μια και καλή όταν έστηναν τις συνελεύσεις (σημείο Β) και είχαν δρέψει και τους καρπούς αντιμετωπίζοντας τα κρατικά σχέδια (σημείο Γ).

Ε. Οι κανονικότητες του νέου υποκειμένου. Τελικά, οι ενδελεχείς σκέψεις του συγγραφέα περί τέτοιων διόλου μηδαμινών ζητημάτων καταλήγουν στη διατύπωση ενός «αλγόριθμου διαχείρισης ομοφοβικής/σεξιστικής καταγγελίας» που «συστηματοποιεί την εμπειρία» του συγγραφέα από τις φορές που κάποια σεξιστική συμπεριφορά τέθηκε υπ' όψη διαφόρων ομάδων του «ααα χώρου» (64-71). Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την ύπαρξη αυτού του αλγόριθμου για να συνάγουμε το γενικό συμπέρασμα που βγάλαμε εμείς από την μπροσούρα. Λοιπόν: η ίδια η ύπαρξη του «αλγόριθμου» επιδεικνύει ότι αυτό που περιγράφεται (η συγκάλυψη των σεξιστικών συμπεριφορών) διέθετε μια μηχανική κανονικότητα: πανομοιότυπα αποτελέσματα προέκυπταν ανεξαρτήτως προσώπων. Θα περίμενε κανείς από τον υποψιασμένο συγγραφέα να αναζητήσει την προέλευση αυτού του είδους της μηχανικής κανονικότητας κάπου πέρα από την κακία και τη βλακεία των ανθρώπων, όπως για παράδειγμα στους τρόπους οργάνωσης των ανθρώπων. Πράγματι, οι τρόποι οργάνωσης των ανθρώπων είναι πολύ πιο λογικοί παράγοντα τα ίδια αποτελέσματα ανεξαρτήτως συμμετεχόντων, από ό,τι η κακία και η βλακεία του καθενός από τους συμμετέχοντες - γιατί οι τρόποι οργάνωσης είναι σταθεροί, ενώ η βλακεία και η κακία κυμαίνονται.⁴ Πάντως τέτοια μικρά αποπήματα καθόλου δεν αφαιρούν από την αξία της μπροσούρας: απλά η σύνδεση των τρόπων οργάνωσης με τα αποτε-

Αυτή η αφίσα βρίσκεται στο διαδίκτυο με ημερομηνία 17 Μαΐου 2011. Εδώ η νοοτροπία «χώσε λίγο απ' το 'να λίγο απ' τ' άλλο, να καλυφθούν όλοι οι σύντροφοι» βρήκε τα όριά της στον αδιαπραγμάτευτα συγκεκριμένο χαρακτήρα των κρατικών σχεδίων.

Και αυτή η αφίσα βρίσκεται στο διαδίκτυο με ημερομηνία Μάιος 2011. Εδώ η νοοτροπία «νερό κι αντίδωρο» που όλοι αγαπήσαμε, με πρώτο τον συγγραφέα, με κάποιο τρόπο αποδεικνυόταν ικανή να ισχυρίζεται πως «το μήνυμα που στέλνεται [από το πογκρόμ είναι ότι] τα αφεντικά και οι αστυνομικοί τους μηχανισμοί μπορούν εν μία νυκτί να επιβάλουν στις γειτονιές μας στρατιωτικό καθεστώς “για το καλό όλων μας”. Και ότι αυτό το καθεστώς μπορεί να μην έχει τέλος». Δέκα χρόνια αργότερα, αυτό που καταλαβαίναμε ως «μήνυμα» εκείνου του παλιού πογκρόμ ακούγεται πολύ καλύτερα, άσε που έκτοτε το σλόγκαν λύνει τα προβλήματα όσων δεν έχουν έμπνευση (αν και τείνουν να αντικαθιστούν το «πρέπει να» με το «θα» για περισσότερη κακία). Δέκα χρόνια αργότερα, μπορούμε να θυμόμαστε συλλογικά τα πεπραγμένα του παρελθόντος και να τα χρησιμοποιούμε αναλόγως των σημερινών μας συλλογικών επιδιώξεων. Τι σου είναι αυτό το αντίδωρο, ε;

λέσματά τους χρειάζεται λίγη επιπλέον δουλειά, που μπορεί να την κάνει ο αναγνώστης από μόνος του, όπως κάνουμε εμείς τόση ώρα.

ΣΤ. Γενικά συμπεράσματα. Για να επανέλθουμε στην αρχή ετούτης της διαφωτιστικής βιβλιοκριτικής, ο συγγραφέας φρικιά μπροστά στους «αυτόνομους» που ζητούσαν από τον κόσμο «να ζήσει με νερό και αντίδωρο» και να «αλλάξει ζωή». Αυτό όμως δεν είναι παρά μια μεταφορά βγαλμένη από την ικανή του πένα. Το νόημα είναι ότι οι αυτόνομοι ζητούσαν (και ακόμη ζητούν) από τα μέλη των συνελεύσεων συγκεκριμένες δεσμεύσεις, συγκεκριμένη δουλειά και συγκεκριμένες απόψεις. Ο συγγραφέας προσπαθεί σκληρά να δείξει ότι το πρόβλημα ήταν οι απόψεις, τόσο πεισματικά προσκολλημένες στην ταζική ανάλυση που δεν χωρούσαν τον πλούτο των υποκειμένων και των βιωμάτων του κοινωνικού εργοστασίου. Αν όμως αυτό ήταν το πρόβλημα, θα μπορούσαν οι φορείς άλλων, πλουσιότερων απόψεων, να στήσουν άλλες ομάδες που να ζητούν από τα μέλη τους δεσμεύσεις, δουλειά, και άλλες απόψεις, διαφορετικές από των αυτόνομων, και πολύ πιο ταιριαστές με την πραγματικότητα.

Αλλά όχι. Ο συγγραφέας υμνεί ακριβώς τον τρόπο οργάνωσης που περιγράφει, τις συνελεύσεις που «χωράνε όλες τις απόψεις» με αποτέλεσμα να μην χωράνε καμία, και τις συνεργασίες τέτοιων «συνελεύσεων» που αναλώνονται στην εξασφάλιση «κατάλληλων συσχετισμών». Υμνεί αυτόν τον τρόπο οργάνωσης γιατί εξασφαλίζει τα πραγματικά ζητούμενα: την απουσία δέσμευσης, τη μηδενική αφοσίωση, την μπλαζέ αδιαφορία – και κατά βάση το δικαίωμα να βαφτίζεται «σύντροφος» ο οποιοσδήποτε δίχως να χρειαστεί να αλλάξει το παραμικρό απ' τη ζωάρα του. Το χαρακτηριστικό των αυτόνομων που προκαλεί απέχθεια στον συγγραφέα, δεν είναι οι απόψεις τους, αλλά ακριβώς η δέσμευση, η δουλειά, η ανάληψη ευθυνών... και πάνω απ' όλα η απαίτηση να αλλάξει κανείς λιγούλακι τη ζωή του.

Οι περιορισμοί και τα προβλήματα που περιγράφονται εδώ, από τις σάπιες καθημερινές σχέσεις, στη μετριότητα των απόψεων και από εκεί στην αλγοριθμική κανονικότητα της συγκάλυψης των σεξιστικών συμπεριφορών, με τα δικά μας μάτια προκύπτουν κατευθείαν από τον τρόπο οργάνωσης. Από τη σκοπιά του συγγραφέα όμως, ο τρόπος οργάνωσης βρίσκεται εξ ορισμού στο απυρόβλητο, ακριβώς γιατί τόσα χρόνια διασφάλιζε κάποιου είδους ζωάρα. Οπότε οι περιορισμοί και τα προβλήματα γίνονται αντιληπτά ως αντικειμενικές σταθερές που προέρχονται από την ανθρώπινη φύση· ή τέλος πάντων από κάτι που είναι τόσο δύσκολο να προσδιοριστεί –πόσο μάλλον να αλλάξει– που το αφήνουμε ως έχει και κάνουμε τον σταυρό μας. Όπως όμως πιστοποιεί η μπροσούρα, το σταυροκόπημα δεν έπιασε, και ο συμβιβασμός –τόσο αδιαμφισβήτητος που καταντούσε ανεπαίσθητος– τελικά είχε σοβαρότατες συνέπειες στον

λόγο, στις πράξεις... και βέβαια στην ποιότητα ζωής.

Κατάληξη εντελώς απαράδεκτη, γιατί η ποιότητα ζωής (η ζωάρα) αναμφίβολα συγκαταλεγόταν στις βασικές επιδιώξεις του υποκειμένου που περιγράφεται εδώ.

Ζ. Και μια καλή κουβέντα. Έπειτα από όλα αυτά, δεν μπορούμε παρά να συμφωνήσουμε στη διαπίστωση ότι τέτοια απολογιστικά - ιστορικά κείμενα είναι εξαιρετικά χρήσιμα. Ο συγγραφέας σημειώνει ότι για να γραφτούν πρέπει να υπάρχει μια κάποια συλλογική μνήμη και συλλογικές επιδιώξεις που να εκφράζονται τη στιγμή της συγγραφής τους, οπότε είναι σχεδόν αδύνατον να γραφτούν έπειτα από τη διάλυση ομάδων και συνελεύσεων. Αναγκάζεται λοιπόν να προχωρήσει μόνος του στη συγγραφή και να καταθέσει ένα ατομικό απολογισμό που, κατά τη γνώμη του, είναι καλύτερος από το τίποτα.

Όντως· ας πούμε, εμάς κάτι μάς θύμισε, οπότε κάτι μας έμαθε.

1. Ντης, *Queering Athens – Το πέρασμά μου από το queer κίνημα της περιόδου 2000-2015*, ΠΓΦΜ, 2021. Οι αριθμοί σε παρένθεση αντιστοιχούν όλοι σε σελίδες αυτής της μπροσούρας.
2. Αυτό το είχαμε μάθει τότε που αναζητούσαμε κάποιον ορισμό του φασισμού, δηλαδή ταυτόχρονα με τα γεγονότα που περιγράφονται στο *Queering Athens*. Σχετικά μπορεί να δει κανείς την μπροσούρα *Αυτονομη Αντίφα, Ο φασισμός χωρίς σβάστικα*, Αθήνα 2010.
3. Πρόκειται για το πογκρόμ στον Άγιο Παντελεήμονα, που για εμάς υπήρξε ένα από τα πιο διαφωτιστικά επεισόδια των τελευταίων χρόνων. Σχετικά μπορεί να δει κανείς μια άλλη μπροσούρα που παρήχθη ταυτόχρονα με τα γεγονότα που περιγράφονται στο *Queering Athens: Αυτονομη Αντίφα, Επιτροπές Κατοίκων: Κατάδυση στο Μέλλον του Ελληνικού Φασισμού*, Αθήνα 2012.
4. Αποποιούμε λίγο εδώ: στην πράξη, ο τρόπος οργάνωσης προφανώς έλκει ακριβώς το είδος των ανθρώπων που τον αντέχουν και γρήγορα το πράγμα γίνεται φαύλος κύκλος. Δηλαδή η βλακεία και η κακία κυμαίνονται, αλλά με αυξητικές τάσεις.